

SVATOJIŘSKÁ IVANČENA

Skautský odboj, pieta a dobové mlčení

Pedro (web ČINu, duben 2004)

Jsem přesvědčen, že první zprávu o skautské mohyle na Ivančenu, přivezl do Prahy bratr Owígo, když se v šedesátém roce vrátil z vězení. Bylo to po známé amnestii vztahující se na politické vězně komunistického režimu. Od druhé poloviny padesátých let si totiž odbýval v okolí Ostravy vojenskou službu. Seznámil se zde s vůdci 30. ostravského oddílu Junáka Karlem Líbou a Slávou Moravcem. Oba dva v těch časech vedli chlapecký turistický oddíl T. J. Baník Vítězný únor. Skautské tradice byly v oddíle ještě velmi silné a živé. Zvláště mezi staršími členy – rovery. S nimi také začal Owígo vydávat časopis Kotva, který koloval nejen mezi Ostraváky. Posílal jej rovněž do Prahy, kde byl šířen členy několika skautských oddílů využívajících, v té nehostinné době, různých forem ke krytí své činnosti. Časopis Kotva byl, mimochodem, také jedním z důvodů proč se Owígo vrátil „z vojny“ až v roce 1960, to je však na jiné vyprávění.

Při takhle úzké Owígově spolupráci s ostravskými skauty, nemohla zůstat informace o mohyle bez povšimnutí. Zvláště byla-li doprovázena svým tragickým příběhem se silným skautským genofondem a zvláštním postavením, které v životě tehdejšího oddílu BVÚ měla. Mohyla byla, vedle projevu úcty k vlasteneckému odhodlání obětí – nadto, alespoň pro vůdce oddílu, nikoliv neznámých obětí – rovněž spojnicí se skautskou tradicí oddílu. Ivančenu navštěvoval oddíl vždy kolem svátku svatého Jiří, patrona skautů na celém světě. Zde nejen, že každý jeho člen položil na mohylu svůj kámen, ale docházelo tu ten den také k jmenování rádců družin, předávání odborek a stupňů, přijímání nováčků do oddílu nebo ke skládání slibů.

Sláva Moravec, Líbův přítel a věrný spolupracovník, stál u zrodu mohyly v roce 1946, kdy ji s několika chlapci s Třicátého oddílu zakládal. Soudím, že díky jeho přítomnosti v oddíle BVÚ, v padesátých a šedesátých letech, se tradice mohyly na Ivančenu nejen udržela, ale stala se silně vnímanou součástí oddílového života. Zasazením mohyly do paměti oddílu se její příběh rozšířil do celé republiky a nyní dokonce i za její hranice.

Když naše skautské společenství z Prahy na Ivančenu, začátkem šedesátých let, přijelo – díky Owígovu přátelství s Ostraváky – nebyla mohyla větší než dospělý muž s rozpaženýma rukama. Přidali jsme do ni dva kameny – z Vítkova a z Vyšehradu. V pětilitrové, skleněné, voskem zapečetěné, zavařovačce byla uložena jména pěti mučených a zastřelených skautů z Odboje slezských junáků. Kříž na vrcholu

mohly – původní, z roku 1946 – byl už značně poznamenán časem. Však jej také starší členové oddílu BVÚ, kteří nás tenkrát k mohyle dovedli, vyměnili za nový.

Domů jsme si z naší první návštěvy Ivančeny tehdy vezli, kromě výjimečného zážitku, vystřižený článek z deníku Svobodné slovo. Měl název: „24. duben mezinárodní den skautů, dnem smutku ostravských junáků“. Vyprávěl o činnosti ilegální skupiny „Odboj slezských junáků“. Tragický konec života mnoha z nich, k němuž došlo právě 24. dubna 1945, v samém závěru druhé světové války, byl v článku vylíčen podrobně. Dokonce se jmeny gestapáckých mučitelů mladých skautů i jejich katů. Tuto první oficiální zprávu o boji skautské vlastenecké skupiny, s nacistickými okupanty, včetně vylíčení jejich skonu, sdělil veřejnosti Sláva Moravec, nejen skautský vůdce, ale i pracovník redakce regionálního Svobodného slova. Článek vyšel v dubnu roku 1946!!

Je zvláštní, podivné a nepochopitelné, že za celé období, v němž mohl poválečný československý skauting vyvíjet svou činnost, tedy v letech 1945–1948, nenajdeme v oficiálním tisku Junáka o Odboji slezských junáků, a neznámější pětičlenné jejich popravených, ani slovo. Ačkoliv jsou články, zprávy, ale i povídky či dokonce vkládaný román (Junák: Hradba statečnosti) s námětem protifašistického odboje v jeho časopisech velmi časté, příběhu Slezských junáků se na jeho stránkách, z neznámých důvodů, místa nedostává. Nevím jak vysvětlit, že pozornosti redaktorů Činovníka unikl připomínaný článek Slávy Moravce ve Svobodném slovu. Znalci historie českého skautského tisku jistě dosvědčí, že právě celý ročník Činovníka (1946) přinášel v každém svém čísle přehled článků, které v různých denících a časopisech o junácích nebo dění v Junáku vyšly.

V hlášení Ministerstvu národní obrany Československé republiky podává Dr. Rudolf Plajner přehled o odbojové činnosti Junáka a jeho členů v době německé okupace. V pětistránkové zprávě ze dne 25. června 1946 (dva měsíce potom, co byla vzpomínka Slávy Moravce na umučené a popravené skauty v ostravském Svobodném slovu otiskována) tehdejší náčelník Junáka mj. píše: „... Heslo „Buď připraven“ postavilo junáckou mládež již v první a druhé mobilizaci v roce 1938 po bok armády a podnítilo ji k horečné organizační přípravě odporu po okupaci v roce 1939. Osobní prací činovníků i vhodnými výzvami byla tak připravena silná armáda uvědomělé mládeže. V okrajových krajích republiky, hlavně na hranicích Slovenska a Polska (kolem Moravské Ostravy), bylo na jaře a v létě 1939 i později přepraveno junáky přes hranice na 2000 vojenských i civilních osob, mezi nimi mnoho významných politiků, generálů i důstojníků...“. Proč však ve zprávě nenajdeme – když už náčelník Plajner vyjmenoval nejpodstatnější složku odbojové aktivity junáků z Ostravska – zmínku o tragickém konci členů Odboje slezských junáků z 24. dubna 1945 si neumím vysvětlit. Zvláště shledáváme-li, z díkce náčelníkovy zprávy, jak klopotně byla dávána dohromady a jak horečně byla pro ni sháněna jakákoliv podoba válečného hrdinství skautů. Přitom hrdinství zjevné, potvrzené nejvyšší obětí zůstalo ležet ladem. V Plajnerově raportu Ministerstvu národní obrany stejně tak marně hledáme, vedle řady názvů ilegálních organizací, ať už přímo skautských (Zpravodajské brigáda, Trávnice, Niva) nebo těch kde měli skauti významné zastoupení, skupinu jménem Odboj slezských junáků.

K většímu průniku poselství obětí členů Odboje slezských junáků do paměti skautské i širší veřejnosti došlo až na konci šedesátých let. V době krátkého legálního působení Junáka. Byla to srovnatelně dlouhá doba, jakou mělo vedení té samé organizace v období od května 1945 do února 1948. Do února 1948 však vedení Junáka příklad obětí skautských vlastenců z Odboje slezských junáků, neznámo proč, nedokázalo uchopit. Prapodivně o něm mlčelo, a navíc tento významný, v našem prostoru ojedinělý příklad naplnění skautského slibu, výchovně ani společensky nevyužilo. Po únoru

už nový režim o jiné odbojové hrdinství než barvy rudé nestál a nepřipouštěl. V této souvislosti by tedy, myslím si, stálo za to nahlédnout do seznamu osob (existuje-li), které byly organizací Junák vyznamenány Junáckými kříži Za vlast 1939–1945. V letech 1946–1947 jich bylo přiznáno, především za odbojovou činnost, kolem tří stovek. Jména členů Odboje slezských junáků bychom měli hledat v kategorii „Zlatý Junácký kříž“. Byl přiznáván in memoriam. Možná, že se v tom dobovém mlčení zapomnělo i na to, udělit skautská vyznamenání těm chlapcům, na něž vzpomíná kamenná mohyla na Ivančeně. Pokud nemalují čerta na zeď (chci spíše věřit, že ano, že malují), pak bychom měli ještě dnes toto opomenutí, důstojně a úctou, napravit.

Závěrem je třeba konstatovat – abych byl spravedlivý – že bratr Plajner v letech 1968–1970, svými osobními návštěvami u mohyly na Ivančeně, dal jasně a srozumitelně najevo jak si on osobně, a s ním i organizace Junák, oběti skautů z Odboje slezských junáků váží. Náčelníkova poděkování a projevu obdivu se v té době rovněž dostalo těm, kteří mohyly po celá dlouhá léta, v nelehkých, nebezpečných časech, starostlivě udržovali a rozšiřovali povědomí o ni.